

תרגום

ספר הזהר

שכמה ממונים ושלוחים יש לקדוש ברוך הוא, וכולם עומדים להשטין על ישראל (כדי לטמא אותם), ועל כן הקדוש ברוך הוא מזדמן לפני ישראל כדי לשמור אותם, ולא יוכלו לקטרג להם. "כי עצום עושה דברו", מי "עצום", זהו הצדיק, אותו שעוסק בתורה הקדושה יומם ולילה.

דבר אחר, "כי עצום", זהו המקטרג שנמצא לפני הקדוש ברוך הוא, והוא חזק כברזל, קשה כסלע. "עושה דברו", שנוטל רשות מלמעלה, ונוטל את הנשמה מלמטה. "כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו", שהוא שולט על הכל ועליון ותקיף על כולם, וכולם תחת שלטונו. אשרי הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם תמיד לזכות אותם לעולם הבא ולשמח אותם בשמחת הצדיקים שעתידיים לשמוח עם הקדוש ברוך הוא, שכתוב "וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך".

דכמה ממנן ושליחן אית ליה לקב"ה וכלהו קיימי לאסטאה עלייהו דישראל (נ"א) בגין לאסתאבא להו ועל דא קב"ה אזדמן קמיהו דישראל בגין לנטרא להו ולא יכילו לקטרגא להו (יואל ב יא) כי עצום עושה דברו מאן עצום דא הוא זכאה⁶ ההוא דאשתדל באורייתא קדישא יממא ולילי:

דבר אחר כי עצום דא הוא מקטרגא דאשתכח קמי קב"ה ואיהו תקיפא כפרזלא תקיפאי⁷ כטינרא עושה דברו דנטיל רשות מלעילא ונטיל נשמתא מתתא (שם) כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו⁸ דאיהו שליט על כלא ועלאה ותקיפא על כלהו וכלהו תחות שלטניה⁹ זכאין אינון צדיקיא דקב"ה אתרעי בהו תדיר לזכאה לון לעלא דאתי ולמחדי להו בחידו דצדיקיא דזמינין למחדי ביה בקב"ה דכתיב (תהלים ה יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך:

ברוך יהו"ה לעולם אמן ואמן

פרשת ויהי מקץ

ויהי מקץ (בראשית מא א) רבי חייא פתח ואמר (איוב כח ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות האי קרא אתמר קץ שם לחשך דא איהו קץ דשמאלא¹⁰ דאיהו שאט בעלאמא ושאט לעילאי¹¹ וקיימא קמי קב"ה¹² ואסטי¹³ וקטריג

ויהי מקץ. רבי חייא פתח ואמר, "קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות". הפסוק הזה נתבאר. "קץ שם לחושך", זהו הקץ של השמאל, שהוא משוטט בעולם ומשוטט למעלה, ועומד לפני הקדוש ברוך הוא ומסטין ומקטרג על

מאיר הזהר

ראשונה, וכמו שאמר לבן (כט כו) לא יעשה כן במקומו וגו', יראה אין אנו דינין במקומו בקליפות להקדים קדימת המעלה לקדימת הזמן, וכמו שאמרה עשית לאחריך הגדול ממך, וכונתו הייתה מפני שכן גד הרע קדם לטוב, כי על כן יזה"ר נקרא זקן וכסיל ריש פראת וישב, ומגמת לבן הייתה כי חשב שלאה בתו עודנה מתבוססת בטומאתה הראשונה ולא ידע שפילוטמיה דמעומיה עשו פרי למעלה, וכמוכר דבדרי הרב זלה"ה (רמ"ו). קץ היא נוק' דסט"א ונקראת קץ לפי שהי אסוף הקלי' כמו המלכות דאלימות שנק' קץ לפי שהוא סוף הקדושה, ומ"ש קץ דשמאלא שהיא מסיגי הגבורות שנקראים שמאלא כנודע, שהגבורות כשמחבריים מעולם לעולם בתכליתם יוצאים מסיגיהם הקלי' אצל החסידים כשמחבריים יוצאים בתכליתם דינים ואל קלי' כמ"ש הרב, ו"ש לקמן דא איהו קץ דאיהו מסטרא דחושך וזהמא דדהבא ושיעור הכתוב קץ שם אוחו המאציל מושך שהם הגבורות (מ"מ). ט. יראה קץ לשון סוף משך השמאל שהיא הגבורה שסוף פעולותיה נגמרות ע"י החנונים והיינו אומרו קץ דשמאלא והוא לשון קליפה וכרייתה חשך הוא הגבורה והדין שהשחרות הוא יותר חזק מהאדם והיינו הכלי שבו השמאל גבורה כורתת וקוללת הנריכים כריחה ועקירה ומקומה ידוע למטה מן המלאכים אשר היכלות לזד הנפון, ומשם מתפשטת למטה בעולם התחתון להשיגה במעשה התחמונים כאומר משוט בארץ ומתהך צה, ומתפשטת למעלה כול' האל היכלות שבו דיינו סוד המדורין ללמד קטיגוריא לפני הקב"ה על הנבראים, והיינו יוצאו בני האלהים להתיב על ה' ויבא וכו' (אור יקר). ט. פי' למעלה ממדרגתו (אור יקר). י. היינו כשיש ח"ו פגם בישראל אז מתגברת לירש מקום גבירתה. וקיימא קמי קב"ה, העוה פניה (ל טו) ותאמר לו אלי תבא (רמ"ו). יא. היינו שטין צ' פירושים, הא' לשון התפשטות מלשון

א. פירוש דבשציל לדיק אחד שעוסק בצורה הקב"ה מניל כלם בשצילו ח"ש נתן קולו לפני חילו לשמור כלם לפי שיחיד עולם עושה דברו (ז"מ). ואפי' שהדיק ע"י עסק החורה שהיא אור' גימטריא עז"ס עם הכולל וגימטריא דב"ר שבזיווג יהיה אור ח"ש עושה כלומר מתקן ומיחד קב"ה וחוה דברו דבר מ' ו' קב"ה וזוה מנגן לכל (מא"י) (ג"א). ב. להיות חוקן על כל הנמצאים (אור יקר). ג. שאין נמלט ממנו (אור יקר). ד. עולם מאד עושה דברו ושכרו ליום הגדול (אור יקר). ה. צינה (אור יקר). ו. שמחת הצינה, וזה מלך הייחוד קב"ה ושכינתיה, ח"ש דומינין וכו', ואמר זה להשלים צכי טוב, דכתיב וישמח כל חוסי בך וכו' (אור יקר). ז. שעולמות הטומאה הם לגבי עולמות הקדושה הם כקוף צפני אדם, ויש בכללם ארבע בחינות של המרכבה. והנה חש"ך הוא כנגד שלשה אבות, והם ח'מור ש'ור וכו' שבא הוא היוצא מציין ש'ר ותמ'ור' ש'וכותים ו' מ'ו, ג' כל"ב. ועל זה אמרו שור ותמור כלבא ציפא נפיק מתרווייהו. ואומנם לעומת הבחינה הרביעית שהיא מלכות הנקראת קץ הימין מפני שעולמות הקדושה הם לזד ימין, כך יש לעומתם קץ הימים שהוא קץ דשמאלא, שר"ל מדרגה האחרונה מעולמות הטומאה המשלשלים לזד שמאל עד התהום, וכן היא התחמונה להשתלשלות רגלי המלכות הקדושה המנקנת צעיה ואשר רגלה הימנית הוא בקדושה, והשתלשלות הוד שלה שהוא השמאלי הוא בקליפה, והיינו נמי קץ דשמאלא כבוד (דניאל י ח) והודי נהפך. וגם ידעת מדרוש אטצ"ח שאותיות ק"ץ הן צהוד שלה כבוד אלף יומין דחול. ויתר על כן ידוע שלילית זו היא חוה ראשונה שכולה דיין, וי' פעמים חו"ה כבוד קומתה גי' ק"ץ, והיינו קץ דשמאלא. ולכן אמר דאיהו שאט בעלאמא, מפני שכוונתה לדחות רגלי רחל קדישתא ולרשת ח"ו מלכותה צעיה בטענה שהיא

ספר הזהר

תרגום

העולם, והרי נתבאר. "ולכל תכלית הוא חוקר", שהרי כל מעשיו אינם לטוב, אלא תמיד לכלות ולעשות כליה בעולם. "אבן אפל וצלמות", זו אבן נגף שבה נכשלים הרשעים, ועומדת בזה שנקראת "ארץ עפתה כמו אפל". בא וראה, יש ארץ חיים למעלה, וזו היא ארץ ישראל. (ויש ארץ למטה, ונקראת) "אפל וצלמות". "אפל", שיצאה מארץ עפתה. מהו (ארץ) "אבן אפל וצלמות", זהו הקץ, שהוא מצד של החושך, זוהמת הזהב, והנה נתבאר.

בא וראה כמה יש לבני אדם להתבונן בעבודת הקדוש ברוך הוא ולעסוק בתורה ימים ולילות כדי שידעו ויסתכלו בעבודתו. שהרי התורה מכריזה בכל יום לפני האדם ואומרת, "מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו". והרי בארנו את הדברים. וכשאדם עוסק בתורה ונדבק בה, זוכה להתחזק בעץ החיים, שכתוב "עץ חיים" וגו'. ובא וראה, כשאדם מחזיק בעץ החיים בעולם הזה, הוא מחזיק בו לעולם הבא. שהרי כאשר הנשמות יוצאות מן העולם הזה, כך מתקנות להן דרגות לעולם הבא.

בא וראה, עץ החיים הוא בכמה דרגות נפרדים זה מזה, וכולם אחד. שהרי בעץ החיים יש דרגות אלו על אלו, ענפים ועלים, קליפות, וגוף האילן, שרשים, והכל הוא האילן. כדוגמא זו כל מי שעוסק בתורה, הוא נתקן ומתחזק בעץ החיים. וכל בני האמונה, ישראל, כולם מתגברים בעץ החיים, וכולם אחוזים בעץ ממש, מהם באותו הגוף שבו, מהם אחוזים בענפים, מהם בעלים, מהם בשרשים. נמצאו שכולם אחוזים בעץ החיים. ואותם שעוסקים בתורה,

על עלמא והא אתמר ולכל תכלית² הוא חוקר דהא כל עובדוי לאו אינון לטב³ אלא לשיצאה תדיר⁴ ולמעבד כליה בעלמא⁵ (אבן) [ארץ] אפל וצלמות⁶ דא אבן נגף דבה כשלין חייבין וקיימא בהאי דאקרי (שם י כב) ארץ עפתה⁷ כמו אפל תא חזי אית ארץ חיים לעילא והאי איהו ארץ ישראל [ואית ארץ לתתא ונקרא] אפל וצלמות אפל דנפקא מארץ עפתה⁸ מאי ארץ⁹ אפל וצלמות דא הוא קץ דאיהו מסטרא דחשך זוהמא דדהבא¹⁰ והא אתמר:

תא חזי כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקב"ה ולאשתדלא באורייתא יממא ולילי בגין דינדעון ויסתכלון בפולחניה דהא אורייתא איהי מכרזא בכל יומא קמיה דבר נש ואמרה (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו והא אוקיימא מלי וכד בר נש אשתדל באורייתא ואתדבק בה זכי לאתתקפא באילנא דחיי דכתיב (שם ג יח) עץ חיים וגו' ותא חזי כד בר נש אתתקף באילנא דחיי בהאי עלמא אתתקף ביה לעלמא דאתי דהא כד נשמתין נפקין מהאי עלמא הכי אתתקנן להו דרגין לעלמא דאתי:

תא חזי¹¹ אילנא דחיי איהו בכמה דרגין מתפרשן דא מן דא וכלהו חד דהא באילנא דחיי אית דרגין אלין על אלין ענפין ועלין וקליפין נופא¹² דאילנא שרשינ¹³ וכלא הוא אילנא כגוונא דא כל מאן דאשתדל באורייתא איהו אתתקן ואתתקף באילנא דחיי וכל בני דמהימנותא ישראל כלהון מתתקפין באילנא דחיי כלהו אחידין באילנא ממש מנהון בההוא נופא¹⁴ דביה מנהון אחידן בענפין מנהון בעלין מנהון בשרשין אשתכחו דכלהו אחידן באילנא דחיי ואינון דמשתדלין באורייתא

מאיר הזהר

הגניעות והקדושה (בראשית כד, טו) בתולה ואיש לא ידעה, אכן זאת הטמאה תפסק רגליה לכל עובר והיא אבן מכשול לרשעים (רמ"ו). **ז**. יראה שזו האבן נגף היא בארץ עיפמה הוא המדור התחתון של גהינם, כמ"ש בפרשת וילך (רפה ע"ב) והוא המדור השביעי, אבל אמר שם שהוא כפול. ידוע שקטם גיהנם בכללו ה"ס לילית, ונלע"ד ששבע מדורות גיהנם הם כנגד ז"ק שלה, והמדור האחרון כפול הוא מפני שכל המלכים שזוכרים בדברי הימים והם שמונה כולם ממו, וכמוכר בדברי הרב זל"ה. אי נמי לעומת שבע היכלות דקדושה שהיכל אחרון הוא כנגד יסוד ומלכות. ויתר על כן כמו שמערת המכפלה הוא פתח לנן עדן והיא בבור שם צ"ן הכפול ככת זכר ונקבה שה"ס אותיות השרש והמילוי, כן יסוד נרטה הקדושה כפול (רמ"ו). פ"י שמדור הקל"י בתורה ארץ עיפה כמ"ש בזהר תורה צענון תלת יקודין (מ"מ). **יח**. "ונקרא אופל וצלמות" נוסף במ"מ. **יט**. נמתק במ"מ. "אבן" נוסף דפ"ו. **כ**. פ"י כמ"ש שהמלכות היא ארץ חיים וליילית היא אופל וצלמות ונקראת אבן ג"כ ולפי זה אבן אופל וצלמות דקיפא דקרא הוא פירוש לרישא דקרא והכי קאמר קץ שם אותו מוזהמא דחושך וקץ הנו הוא אבן און וצלמות (מ"מ). **כא**. עיין בפרדס בשער הכניס פרק שי (ד"א). **כב**. גופא (דפ"ו ומ"מ). **כג**. פ"י הם ה' בתי כנגד ה' בחינות הגשמה שיש לו"א שהם גרמ"י (מ"מ). **כד**. גופא (דפ"ו).

שטו העם שמתפשט מעלה ומטה כדפי'. ה', לשון נטיה עין שטה מעליו והיינו אסטי ממש, ע"י קטיגוריא שהוא עושה מטה הקצ"ה ממדת רחמים למדת הדין, אומרו ותסיתנו צו לצלעו והיינו ואסטי, ועמה ממלת שט"ן סתמיעשה פעולה לשטנו משטיין וכיוצא (אור יקר). הוא הטיית השפע לזד שמאל, וזוה היא מקטרגת על העולם צר מיין (רמ"ו). **יב**. הענין שהעדר קבת ההויה, וכן השטנת השטן קבת כמה דברים טובים, שאלו לא היה השטנמו של שטן לא ימונא הנדקת הנדיקים וכיוצא, וכן יתחדשו כמה הויות טובות בהעדר המליאות הקודם, א"כ טוב זה מות או מלאך המות, שזה גורם כמה טובות, שלא ימלכו הבאים אם לא יעדו העומדים, וכיוצא לכמה ענינים, אמנם אין כוונת השטן לשום טובה מהעמידות, אלא הכוונה לתת תכלית להויות להעבירים (אור יקר). **יג**. כי בשאר הקליפות יש איזה בחינת טוב מעורב אבל זה רק רע כל היום (רמ"ו). **יד**. פ"י שאין כוונתה להנאת עלמה ביתר הקליפות שרואות להינאות מן הקדושה, אך זו מחשבתה להרע תמיד אפילו בשעת קבלת איזה תמנית שפע, הכל נהפך למרות פנימית בקרבה (רמ"ו). **טו**. לא מצעיא ששנאה את ישראל זע קדש אלא גם לעומת צניה אומות העולם תקשיט לבה ומבקשת לעקור את הכל, וזש"ה ולכל תכלית הוא חוקר, לכל מיני כליון ומרץ, תהיך לחקרו בכל לב (רמ"ו). **טז**. זהו יסוד שלה, מנגד לאבן שמה, שהוא נקודת יוין ששם סוד

תרגום

כולם אחוזים בגוף האילן. ולכן מי שעוסק בתורה, הוא אחוז בכל, והרי פרשוה ונתבאר.

"ויהי מקץ". מה זה "מקץ". רבי שמעון אמר, המקום שאין בו זכירה, וזהו קץ השמאל. למה, משום שכתוב "כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך". וכי כך ראוי ליוסף הצדיק שהוא אמר "כי אם זכרתני אתך", אלא כיון שיוסף התבונן בחלומו, אמר, ודאי חלום של זכירה הוא, והוא טעה בזה, שהרי הכל היה בקדוש ברוך הוא. ועל כן המקום שהיתה בו שכחה, עמד לפניו.

מה כתוב, "ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו". כיון שאמר "ולא זכר שר המשקים", מה זה "וישכחהו". אלא "וישכחהו", המקום שיש בו שכחה, וזהו הקץ של צד החושך. "שנתים ימים", מה זה "שנתים ימים", ששבה הדרגה לדרגה שיש בה זכירה. "ופרעה חולם והנה עמד על היאור". זה היה החלום של יוסף, משום שכל נהר הוא של יוסף הצדיק, וזהו הסוד שמי שרואה נהר בחלום רואה שלום, שכתוב "הנני נוטה אליה כנהר שלום".

"ויהי מקץ שנתים". רבי חייא פתח ואמר, "מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה". בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם העליון, תיקן את הכל כראוי, והוציא אורות עליונים מאירים לכל הצדדים, והכל הוא אחד. וברא שמים שלמעלה, וארץ שלמעלה, לתקן כולם יחד לתועלתם של התחתונים. בא וראה, "מלך במשפט יעמיד ארץ", מי המלך, זה הקדוש ברוך הוא. "במשפט", זה יעקב,

ספר הזהר

כלהו אחידן בגופא דאילנא ובגין כך מאן דאשתדל באורייתא איהו אחיד בכלא והא אוקמוה ואתמר:

ויהי מקץ (בראשית מא א) מאי מקץ רבי שמעון אמר אתר דלית ביה זכירה⁶ ודא הוא קץ דשמאלא⁷ מאי טעמא בגין דכתיב (שם מ יד) כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך וכי הכי אתחזי ליה ליוסף צדיקא דאיהו אמר כי אם זכרתני אתך⁸ אלא כיון דאסתכל יוסף בחלמיה אמר ודאי חלמא דזכירה איהו⁹ ואיהו טעה בהאי דהא ביה בקב"ה הוי כללא ועל דא אתר דהוה ביה נשיו קם קמיה¹⁰:

מה כתיב (שם כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו כיון דאמר ולא זכר שר המשקים מהו וישכחהו¹¹ אלא וישכחהו אתר דאית ביה שכחה ודא הוא קץ דסטרא דחשך¹² שנתים ימים מאי שנתים ימים דתב דרגא לדרגא דאית ביה זכירה ופרעה חולם והנה עומד על היאר דא חלמא דיוסף הוה בגין דכל נהר דיוסף הצדיק איהו ורזא דא הוי האי מאן דחמי נהר בחלום חמי שלום דכתיב (ישעיה סו יב) הנני נוטה אליה כנהר שלום:

ויהי מקץ שנתים רבי חייא פתח ואמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ¹³ ואיש תרומות יהרסנה תא חזי כד ברא קב"ה עלמא עלאה אתקין כלא כדקא יאות ואפיק נהורין עלאין מנהרין לכל סטרין וכלא איהו חד וברא שמים דלעילא וארץ דלעילא לאתתקנא כלהו כחדא לתועלתא דתתאי תא חזי מלך במשפט יעמיד ארץ מאן מלך דא קב"ה במשפט

מאיר הזהר

וכנזכר במרכבת יחזקאל (רמ"ז). 1. פי' שכל אורו הסוד שנרמו בחלום המשקה היה דוקא צעולם הקדושה וצקוד מלכות קדושה שנתייחדה בצעולה, והבשילו אשכולותיה ענבים סוד נשמות הנדיקים וכנזכר לעיל בדף קל"ג הנזכר. ואמנם אורתה הקדושה לא נמשכה למטה להדבק ולהכליל קליפת נוגה, באופן ששר המשקים לא זכה להתעלות לשום עליו ונשאר במדרגתו עם שני חזיריו האופה ושר הטבחים (רמ"ז). 2. ירצה ע"ש כי הוא חשב להכניע אל שר המשקים כאילו ממנו תלויה גאולתו, לכן קם קמיה ד' הטומאה, פי' עמד להפסק והבדל לפניו שלא יוכל אז לעלות לגדולתו כאשר היה מוכן לו, וכל זה צא לו מפני גודל קדושתו שהקב"ה מדקדק עם חסידיו (רמ"ז). 3. זכור הוא סוד ע"ב קס"א אור הפנים, ומשכ"ח סוד פק"ד קדמ"ת סוד האחרונים שמשם השכחה מאחורי או"ה. והנה יוסף סוד הזכר והיסוד. ועכשיו על שאמר זכרתני נמעוררו נגדו זכר ונקבה דקליפה וזהו ולא זכר וישכחהו, שאין השכחה ענמית בדכורא דקליפה כי אם שאין זו זכירה אצל הנוקבה ידידיה צה מליאות השכחה צעום והיא אתר דהוה ציה נשיו (רמ"ז). 4. כי הזכר נקרא קץ דשמאלא כנ"ל והנוק' הוא קץ כל הס"א הנקרא סטרא דחשך (רמ"ז). 5. מילוי נהר נר"ן ה"י ר"ש עולה שלום ומילוי פרעה פ"א ר"ש ע"ן ה"ה גימטריא כך והיינו שלום פרעה (הרמ"ז כ"א). אפשר דהכוונה כי פרעה סט"א לכן מילוי גימטריא עשו שהוא נגד שלום בקדושה וזה כוון יוסף הצדיק באמרו שלום פרעה כי הוא עשו סט"א ומינה פרעה הוא גימטריא נח"ש דחלף ה' צה' כמ"ש הש"ך ע"ש ח"ש צירמיה מ"ד פרעה חפרה גימטריא נח"ש ומילוי פרעה עשו ודו"ק (מא"ן) (כ"א). 6. כאן הוא מקום גילוי המתקלה שהוא תיקון העולם (ציאורים ח"א פו ע"ד).

6. הוא סתם סטרא אתרא ככלל, והענין צמה שנודע דאל אחר אסתרים, דחסר דעת הוא ואין בו כח זכרות, וקיימא לן לעיל דף קטו ע"א, פקידה לנוקבה זכירה לדכורא, כי הזכירה היא מבחינת פנים שהוא הארת הדעת דמסחיד באנפיו דמלכא, ולפי שכל זה חסר בקליפות לכן אין שם זכירה אפילו בזכרים שלהם, ולכן לא אמר אתר וכו' דנשיו כמו שאמר בסמוך, אלא דלית ציה זכירה (רמ"ז). 7. אע"ג דלעיל פירשנו קץ השמאל על נוקבה דקלי', גם נוכל כאן לבאר על הדכורא, משום דבסמוך קארי לנוק' קץ דסטרא דחשך (רמ"ז). 8. ר"ל זהו הימנה גדול שיוסף הצדיק שהוא אחוז בכל צחי' היסודות ששם ענמות הזכירה מהמשך הדעת, וידענא כמה הרפתקי דעזו עליה להתקיים במדרגתו יוסף צדיקא, ועכשיו יא' מפיו לומר כי אם זכרתני, כאילו הימה צהם צחינת זכירה (רמ"ז). 9. ע"י לעיל דף קצב ע"ב, אמר יוסף הא ודאי צשורה דכדוה וכו', כי אורתו החלום היה מורה היות השכינה צעילי וייחוד למעלה, ולכן אמר ודאי חלמא דזכירה איהו, כי הנה החלום הנוקד הוא סוד אור הגדלות הסתום צמוך הקטנות, ובפתרונו אז מתגלה יש לו קיום והיות, וזהו חלמא דזכירה, פי' סוד זווג הזכר המתקן דיני הנקבה וכו', ולכן נזכר ונדע וקיים כי צהזכר הפתרון צפה הפותר מתגלים האורות של הייחוד (רמ"ז). 10. נראה דטעם טעומו הוא צמה שנודע לנו שקליפת נוגה על היותה סביב הקדושה ממש לכן היא יכולה להתקן כידוע שנכללת עם הקדושה, וכן חשב יוסף שאז זכה שר המשקים למדרגה זו, ועל כן אמר לו אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך, פי' שזכית לנאת מן הרע ולהדבק בטוב, וכל שכן צמ"ש הרב ששר המשקים הוא סוד מנחמה דקטנות, ונדע מסוד שני שעירי יום הכפורים כי שעיר של שם הוא חכמה דקליפת נוגה שנדבקת בקדושה

ספר הזהר

תרגום

דא יעקב דאיהו קיומא דארעא ועל דא ו' אתון מן ה' עלאה ה' | תתאה אתונת | (אתון) מן ו' דקיומא דארעא איהו במשפט דהא משפט יעמיד ארץ בכל תקונוי וזן לה:

שלמעלה, וארץ שלמעלה, לתקן כולם יחד לתועלתם של התחתונים. בא וראה, "מלך במשפט יעמיד ארץ", מי המלך, זה הקדוש ברוך הוא. "במשפט", זה יעקב,

דבר אחר מלך דא קב"ה במשפט דא יוסף יעמיד ארץ דכתיב (בראשית מא נז) וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף ובגין דקב"ה אתרעי ביה ביעקב עבד ליה ליוסף שליטא על ארעא רבי יוסי אמר מלך דא יוסף במשפט יעמיד ארץ | דא יעקב | דהא עד לא אתא יעקב למצרים לא הוה קיומא בארעא מגו כפנא כיון דאתא יעקב למצרים בזכותיה אסתלק כפנא ואתקיים ארעא דבר אחר מלך במשפט יעמיד ארץ דא דוד מלכא דכתיב (ש"ב ח יט) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ואיהו קיים ארעא ובזכותיה קיימא לבתר דנא ואיש תרומות יהרסנה דא רחבעם:

דבר אחר, "מלך", זה הקדוש ברוך הוא. "במשפט", זה יוסף. "יעמיד ארץ", שכתוב "וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף". ומשום שהקדוש ברוך הוא רוצה ביעקב, עשה את יוסף שליט על הארץ. רבי יוסי אמר, "מלך", זה יוסף. "במשפט יעמיד ארץ", זה יעקב. שהרי טרם שבא יעקב למצרים, לא היה קיום בארץ מתוך הרעב. כיון שבא יעקב למצרים, בזכותו הסתלק הרעב והתקיימה הארץ. דבר אחר, "מלך במשפט יעמיד ארץ", זה דוד המלך, שכתוב "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו", והוא קיים את הארץ, ובזכותו עמדה לאחר מכן. "ואיש תרומות יהרסנה", זה רחבעם.

תא חזי קב"ה בגיניהון דצדיקיא אף על גב דפורענותא אתגזר על עלמא מתעכבן בגיניהון ולא שלטא על עלמא כל יומי דדוד מלכא אתקיימא ארעא בגיניה לבתר דמית אתקיימא בזכותיה דכתיב (מ"ב כ כו) וגנתי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי כגוונא דא כל יומי דיעקב וכל יומי דיוסף לא שלטא פורענותא בעלמא תא חזי מלך במשפט יעמיד ארץ דא יוסף ואיש תרומות יהרסנה דא פרעה דהא בגין דאקשי לביה לגבי | דקב"ה | חריב ארעא דמצרים | ובקדמיתא על | ידא דיוסף אתקיים ארעא בההוא חלמא דחלם דכתיב (בראשית מא א) ויהי מקץ שנתים ימים וגו':

בא וראה, הקדוש ברוך הוא, בשביל הצדיקים, אף על גב שפורענות נגזרה על העולם, מתעכבין בגללם ולא שולטת על העולם. כל ימי דוד המלך התקיימה הארץ בגללו. לאחר שמת, התקיימה בזכותו, שכתוב "וגנתי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי". כדוגמא זו, כל ימי יעקב וכל ימי יוסף לא שלטה הפורענות בעולם. בא וראה, "מלך במשפט יעמיד ארץ", זה יוסף. "ואיש תרומות יהרסנה", זה פרעה. שהרי משום שהקשה את לבו לקדוש ברוך הוא, החריב את ארץ מצרים. ובראשונה על ידי יוסף התקיימה הארץ, באותו החלום שחלם, שכתוב "ויהי מקץ שנתים ימים" וגו'.

ויהי מקץ וגו' רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים יח מז) חי יהו"ה וברוך צורי וירום אלוהי ישעי אלוהי כתיב בוי"ו האי קרא"י אית לאסתכלא ביה חי יהו"ה דא חי"י צדיקא יסודא דעלמא דאקרי חי דעלמין וברוך צורי דא הוא" דכתיב (שם קמד א) ברוך יהו"ה צורי ודא עלמא דאתקיים עליה צדיקא דא וירום אלוהי ישעי וירום דא עלמא עלאה אלוהי בוא"ו דא שמים כמה דאת אמר (שם קטו טז) השמים שמים ליהו"ה"ו תא חזי (כד"א) (שם סח כ) ברוך אדנ"י יום יום יעמס לנו ברוך אדנ"י באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד והאי קרא רזא דחכמתא איהו יום יום"ו אלו שנתים ימים כמה דאת אמר

ויהי מקץ" וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, "חי ה' וברוך צורי וירום אלוהי ישעי". אלוהי כתוב בוי"ו. הפסוק הזה יש להתבונן בו, "חי ה'", זה חי, צדיק יסוד העולם שנקרא חי העולמים. "וברוך צורי", זהו שכתוב "ברוך ה' צורי", וזה העולם שמתקיים על הצדיק הזה. "וירום אלוהי ישעי". "וירום", זה העולם העליון, "אלוהי" בוא"ו זה שמים, כמו שנאמר "השמים שמים לה". בא וראה, (כמו שנאמר) "ברוך אדנ"י יום יום יעמס לנו". "ברוך אדנ"י", באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, והפסוק הזה הוא סוד החכמה. "יום יום", אלו שנתים ימים, כמו שנאמר

מאיר הזהר

שבת"ת ששם הלז והחיות של זעיר, וזהו חי ה', ולפי שזמכו גנוו יסוד ח'כמה שר"ת שלו ח"י וכתיב (קהלת ז, יב) והחכמה תחיה, כי זה סוד החיה (רמ"ז). **יד**. "פ"א הוד" נוסף דפ"ו. **פז**. בא להכריח מה שאמר דברוך זה זמ' דכתיב ברוך אדנ"י באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד שפי' ברוך הוא אדנ"י וכשהברוך הזה הוא מיוחד ציוס יום שהם יסוד ות"ת אז יעמוס לנו משאות ומעמסות השפעה הא"ל ישועמנו דהיינו הבינה א"נ הא"ל ישועמנו היינו אלקי ישעי ת"ת וסלה הבינה (נ"א). **פז**. פירוש מ' יסוד שכל אחד מהם נקרא שנה ונקרא יום דגם הנ' שהוא לילה נקרא יום כמ"ש צפ' בשלם (ז"ח) (נ"א).

יב. כי זו רמז עיקריות המשכת השפע ותיקון המלכות, שהרי הוא מיוסד על קו האמצעי שבו הוא שורש הנוק' ושממנו כל תיקוניה, שידוע שסתמיות בניינה הוא מת"ת זעיר ולמטה ואחר כך מתעלה עד כנגד הדעת, כידוע מסוד התפילה בלחש, וחזרה. ונראה דכוונת אנטיפוזיס הרשע היטה לבטל אלו שני תיקוניה, כי ידוע ששבת סודו ש' צ"ת שהיא עולה לאבות חג"ת, וראש חדש תרין רישי נ"ה, ומילה נודע שהוא בכל קו האמצעי (רמ"ז). **יג**. כבר ידוע יסוד זעיר יש לו שמי צמינות, שורשו צמ"ת וסיומו עד למטה וזמכו יסוד אבא, וגם כנגדו עיקריות קו האמצעי של הנוק' דהיינו חכמה ודעמה. והנה חי ה' הוא ציסק

תרגום

"ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור", הוא סוד, כמו שנאמר, זה יוסף, שנהר (שכל הנהר) הזה הוא יוסף הצדיק.

והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאת בשר ותרעינה באחר". "והנה מן היאור", שהרי מהנהר הזה מתברכות כל אותן הדרגות שלמטה, משום שאותו נהר ששופע ויוצא הוא משקה וזן את הכל, ויוסף הוא נהר שבשבילו התברך כל ארץ מצרים. ובא וראה, אותו הנהר, ממנו נשקות ומתברכות שבע דרגות, ואלו הם "יפות מראה ובריאות בשר". "ותרעינה באחר", בחיבור ואחור, שאין נמצא בהם פירוד, וכולם עומדים לשבח. שהנה כל שבע הדרגות הללו שאמרנו הוא סוד, כמו שנאמר "ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך" וגו'. ועל זה "שבע פרות יפות מראה", וכנגד זה כתוב "שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך" וגו'.

רבי יצחק אמר, שבע הפרות הטובות הם דרגות עליונות על האחרות, ושבע הפרות הרעות, הדרגות האחרות שלמטה. אלו מצד הקדושה, ואלו

ספר הזהר

(בראשית מא א) ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור רזא איהו כמה דאתמר דא יוסף דנהר |נ"א דכל נהר| דא יוסף הצדיק הוא:

והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו (בראשית מא ב) והנה מן היאור דהא מנהר דא⁶ אתברכאן כל אינון דרגין דלתתא בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק⁷ איהו אשקי וזן לכלא ויוסף איהו נהר⁸ לאתברכא כל ארעא דמצרים בגיניה ותא חזי ההוא נהר⁹ שבע דרגין אתשקיין ואתברכין¹⁰ מניה ואלין אינון יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו¹¹ בחבורא באחוותא דלא אשתכח בהו פרוודא וכלהו לשבחא קיימין¹² דהא כל הני דרגין שבע דקאמרן רזא איהו כמה דאתר ב ט) ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך וגו' ועל דא שבע פרות יפות מראה ולקבל דא כתיב (אסתר א י) שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך וגו':

רבי יצחק אמר שבע פרות הטובות דרגין אינון עלאין על אחרנין ושבע הפרות הרעות דרגין אחרנין דלתתא אלין

מאיר הזהר

שבעה שבעה, שבעה למלכות צריאה, ונקראים שבע הנערות. ועוד שבעה לת"ת צריאה, והם הנקראים שבעה הסריסים, כד"ר שבעת הסריסים, כד"ר לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, כי הם מסריסים עלמם זימי החול שלא להזדווג שבעה שבעה, כי שבעה היכלות שלו אינן מתפתחין כי אם בשבת כנו' זוהר צפ' בראשית דף כג סע"ב, וההיכלות שלו הם הגו' שם צהוא וזמנא מתפתחין שבעה היכלין היכלא קדמאה היכלא דלהבה כו' ואלו הם השערים הקגורים ששת ימי המעשה וציוס השבת נפתחין (שער מאמרי רש"י). דע כי צריאה יש צה כל ה' פרזופים, ויש צה ו' היכלין כנגד זו"ן והם ו' זכרים ו' נוקצין. והכל נקרא ו' היכלין הנוכר צפ' פקודי והם סוד ו' ו' מולקות, וכנגדן למעלה צריאה עזמא צאו"ר אשר שם יש ו' היכלין זכרים ו' היכלין נוקצין ואמנם אלו הו' היכלין עלאין אינם נפתחין אלא ציוס השבת לצד ואלו הם ההיכלות הנק' צפ' בראשית שא' שם דבשבת נפתחין ו' היכלין דרחמי, א' היכל אהבה, צ' היכל דדין, ג' אספקלריא וכו' והנה אלו עליונים שהם מנד הצניע הם עלמאל דדכורא ונק' ו' הסריסים המשמרים ונק' סריסי ע"ש המסרס עלמם וכו' ותחאין דנוק' הם המשמשין זימי החול, ואלו נק' ו' נערות דאסתר הם נוקצין כי הם צקוד מלכות נוק' ודע כי סוד אסתר הוא סוד נקודת מלכות דאלילות צקוד לבי ומעטי את עמך, והיא מסתרת צראש הצריאה, לכן נקרא אסתר. וז"ל מ"ש צר"מ פרשת כי תלא אסמיר לא מאתשורוש ועלה נאמר וכבודי לאתר לא אתן כצר ידעת כי פסוק זה לא נאמר אלא בצלילות כי צריאה יכול לאתערבא תמן קלי' כנודע (והר הרקיע). ו. באחור, שאין זר צניעהם להפרידם, כמו שהוא בעולמות שלמטה, כי ידוע ששם מקננת א"י המכנעת החילוניים, וגם הצריאה ממייחדת עם האלילות צקוד ערב שבת קדש (הצריאה), והיא סוד ה' ראשונה שששם שאינה נפרדת מן ה', ולכן אח"ו גי' י"ה, עם היכ"ל הוא, ה"י וה' פעמים י' כ"ל הרי היכ"ל משם י"ה (רמ"ו). ז. וכמ"ש לעיל דף קכג ע"א וצפרשת תרומה דף קלח ע"א צענין (שמואל א' ו יב) וישרנה הפרות, שתמיד משצמות לעולם האלילות, וכוונת השיר להעלות מ"ן כנודע, וזה מ"ש רוא איהו, ה"ס מ"ן ששרשו מיוסוד המלכות והתצונה (רמ"ו).

א. יאור זה ה"ס יסוד דאלילות המגיע צאורו עד הדעת צריאה שחמתי הם ו' היכלות דזו"ן והם דרגין דלתתא, ולפיכך קוראם דרגין לפי שהם מעלות הכסא הנקרא ממש דרגין דכוריא (רמ"ו). ב. הוא יסוד אמא שהוא נגיד צמקוס הסמוס ונפיק צמקוס הנגלה, הוא אשקי לו"א וזן לכלא, לנוק' (רמ"ו). ג. פי' צו יש צניעה לצרך ולהאיר למצרים, וזה כשירד אורו למטה אל הדעת של הצריאה שצאחוריו אחיזת זו"ן דקליפת פרעה ומצרים, שלכן אנו מוזכרין יציאת מצרים צמית צין ציוס וצין צלילה (רמ"ו). ד. ירלה ששמי צמיות הן המאירות צריאה, האחת היא הנוכרת מן תנה"י דזעיר שבקדש קדשים כאמור, ויסוד זעיר מאיר צהיכל הרצון ששם צאחוריו הוא סוד מצרים, והשנית היא הכוללת מאמא דמקננת צריאה כנודע. והוא מ"ש ההוא נהר, פי' הנוכר, דנגיד ונפיק, וצו מתקיימים ופריס ורבים שבעה היכלות הצריאה, והם סוד שבע פרות, הפרות ורבות צמי נהר הגדול נהר פרט, הוא יסוד אמא שנכנס תוך צן פורת הוא נילו"ס גי' יוס"ף. וידוע שכל ג' עולמות צ"ע הם צמדגת נקבות ועיקר שפעם הוא ממו"ן מנפ"ך שצמילואם מ"ס נו"ן דז"י פ"א כ"ף גי' היכלות, אצל קראם דרגין צקוד שש מעלות הכסא כנו"ל, והם שש היכלות מהיכל הרצון עד היכל לצנת הספיר, אך ידוע שהיכל לצנת הספיר ה"ס יסוד ומלכות, ולזה היו שבע פרות שבע דרגין יפות מראה. וגם ידוע כי כל מראה הוא צמלכות שבה מתראים כל האורות, והנה היות מעולה שצמיות מראות הצנועה היא של הצריאה, והיא היתה מדגת האצות דכתיב צבו (שמות ו א) וארץ צאל שדי, שהוא השם המאיר צריאה וכמו שפירשתי צפרשת וארץ כג ע"א, ששם עיקר ענין זה, ושם אמר גווינן דאתגליין אינון דאל שדי דאינון גווינן צמיו עילאה ואלין אתחויין, וזהו יפות מראה וכו'. וצריאות צשר, ר"ל שהחילוניות שלהם היה צריא וטוב, מפני שצריאה היה הטוב מעולה ומרובה מאד על הרע ונפרד ממנו (רמ"ו). ה. דע כי שבע נערות אלו הם צריאה, ואלו הם מצית המלך שהוא הצריאה כנודע. והם הם ההיכלות של המלכות הגו' צפ' בראשית וצפ' פקודי, אשר צרכות קריאת שמע הם כנגדם. והם: לצנת הספיר, ועלם השמים, ונגה, וחוט, ואהבה, ורלון, וקדש הקדשים. והנה צית המלך הוא צינה, ונקראת קדש הקדשים כנו' צפ' שמות דף ע"א, וההיכלות

ספר הזהר

תרגום

מסטרא דקדושה ואלין מסטרא דמסאבא שבע השבלים רבי יהודה אמר אלין קדמאי אינון טבין בגין דאינון מסטרא דימינא דכתיב ביה (בראשית א ד) כי טוב ואלין (אינון) בישין אינון לתתא מנייהו שבע השבלים אינון מסטרא דדכיו ואלין מסטרא דמסאבו וכלהו דרגין קיימין אלין על אלין ואלין לקבל אלין וכלהו קא חמא פרעה בחלמיה א"ר ייסא וכי לההוא חייבא דפרעה אחזיין ליה כל הני א"ל רבי יהודה כגוונא דלהון חמא דכמה דרגין על דרגין אלין לקבל אלין ואלין על אלין ואיהו חמא באינון דרגין דלתתא והא תנינן דהא כמה דאיהו בר נש הכי אחזיו ליה בחלמיה והכי חמי ונשמתא הכי סלקת לאשתמודעא כל חד וחד כפום דרגיה כדקא חזי ליה ובגין כך פרעה חמא כדקא חזי ליה ולא יתיר:

מצד הטומאה. "שבע השבלים", רבי יהודה אמר, אלו הראשונות הן טובות, משום שהן מצד הימין שכתוב בו "כי טוב", ואלו הרעים הם למטה מהם. "שבע השיבולים" הן מצד הטהרה, ואלו מצד הטומאה, וכל הדרגות עומדות אלו על אלו ואלו כנגד אלו, ואת כולם ראה פרעה בחלום. אמר רבי ייסא, וכי לאותו פרעה הרשע הראו לו את כל אלה. אמר לו רבי יהודה, כדוגמתם ראה, שכמה דרגות על דרגות אלו כנגד אלו ואלו על אלו, והוא ראה באותן הדרגות שלמטה. והנה שינוי, שהרי כמו שהוא האדם, כך מראים לו בחלום, וכך רואה, וכך הנשמה עולה להיודע כל אחד ואחד כפי דרגתו כראוי לו, ולכן פרעה ראה כראוי לו, ולא יותר.

וַיְהִי מקץ וגו' (שם מא א) רבי חזקיה פתח ואמר (קהלת ג א) לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים תא חזי כל מה דעבד קב"ה לתתא לכלא שוי זמנא וזמן קצוב זמן שוי לנהורא ולחשוכא זמנא שוי לנהורא דשאר עמין דאינון שלטין השתא על עלמא וזמנא שוי לחשוכא דאיהו גלותא דישראל תחות שלטנותא דלהון זמנא שוי קב"ה לכלא בגין כך לכל זמן ועת לכל חפץ מאי ועת לכל חפץ זמנא ועדן הוא לכלא לכל ההוא רעותא דאשתכח לתתא דבר אחר ועת לכל חפץ מאי עת כדכתיב (תהלים קיט ככו) עת לעשות ליהו"ה הפרו תורתך וכתוב (ויקרא יז ב) ואל יבא בכל עת אל הקדש ואיהו דרגא ממנא והא אוקמוה ובגין כך עת איהו ממנא לכל חפץ תחת השמים ויהי מקץ שנתים ימים מסטרא דההוא קץ דחשך חמא פרעה בחלמיה ומתמן ידע ואתגלי ליה ההוא חלמא:

וַיְהִי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטמי מצרים ואת כל חכמיה וגו' (בראשית מא ח) ותפעם רוחו מאי ותפעם רבי יוסי אמר הא אוקמוה בפרעה כתיב ותפעם ובנבוכדנצר כתיב (דניאל ב א) ותתפעם ואוקמוה דהא בפרעה כתיב ותפעם בגין דהוה ידע חלמא ופשרא לא הוה ידע אבל נבוכדנצר חמא חלמא וחמא פשרא ואתנשי כלא מניה אבל תא חזי ותפעם רוחו כד"א (שופטים יג כה) לפעמו דהוה אתי רוחא ואזיל ואתי ואזיל ולא הוה מתישבא עמיה עדיין כדקא יאות ועל דא כתיב (שם) ותחל רוח יהו"ה לפעמו [ד]כדין הוה שירותא אוף הכא רוחיה אתער ביה ואזיל ואתער ולא הוה מתישבא עמיה למנדע:

"ויהי מקץ" וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים". בא וראה, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא למטה, לכל שם עת וזמן קצוב. שם זמן לאור ולחושך, שם זמן לאור של שאר העמים, שהם שולטים עכשיו על העולם, וזמן שם לחשכה שהיא גלות של ישראל תחת שלטונם. הקדוש ברוך הוא שם זמן לכל, ולכן "לכל זמן ועת לכל חפץ". מה זה "ועת לכל חפץ", זמן ועידן הוא לכל, לכל אותו הרצון שנמצא למטה. דבר אחר, "ועת לכל חפץ", מה זה "עת", ככתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך", וכתוב "ואל יבא בכל עת אל הקודש". והיא הדרגה הממונה, והנה פרשוה. ולכן עת הוא הממונה לכל חפץ תחת השמים. "ויהי מקץ שנתים ימים", מהצד של אותו קץ החושך ראה פרעה בחלום, ומשם ידע והתגלה לו אותו החלום.

"ויהי בבוקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה" וגו'. "ותפעם רוחו". מה זה "ותפעם". רבי יוסי אמר, הנה פרשוה, שבפרעה כתוב "ותפעם", ובנבוכדנצר כתוב "ותתפעם", ובארוה שהנה בפרעה כתוב "ותפעם" משום שהיה יודע את החלום, והפתרון לא היה יודע, אבל נבוכדנצר ראה החלום וראה הפתרון, והכל נשכח ממנו. אבל בא וראה, "ותפעם רוחו", כמו שנאמר "לפעמו", שהיתה הרוח באה והולכת ובאה והולכת ולא היתה מתיישבת עמו עדיין כראוי, ועל כן כתוב "ותחל רוח ה' לפעמו", שאז היתה הראשית. אף כאן רוחו התעוררה בו, והלך והתעורר, ולא היתה מתיישבת עמו לדעת.

נבוכדנצר ותתפעם רוחו באתערותא |הוה| אתער^י תרינ^י ואזלין ותיביין ודא הוא כד"א (במדבר כד ב) כפעם בפעם פעם בהאי

נבוכדנצר, "ותתפעם רוחו", בהתעוררות היה מתעורר על כל אחד פעמיים, (שבים) והולכים ושבים. וזהו כמו שנאמר "כפעם בפעם", פעם בזה

תרגום

ספר הזהר

ופעם בזה, ולא מתיישבת דעתו ורוחו. "וישלח ויקרא את כל חרטמי מצרים", אלו המכשפים. "ואת כל חכמיה", אלו חכמי חוץ כוכבים. וכולם היו מתבוננים לדעת ולא יכלו להשיג. אמר רבי יצחק, אף על גב שנאמר שאין מראים לאדם אלא באותה הדרגה שלו, זה שונה אצל המלכים, שמראים להם דברים עליונים ומשונים מבני אדם אחרים. כמו שמלך דרגתו עליונה על כל שאר האחרים, כך גם מראים לו בדרגה עליונה על כל שאר האחרים, כמו שנאמר "את אשר האלהים עושה הראה את פרעה". אבל לשאר בני האדם אין הקדוש ברוך הוא מגלה להם את מה שהוא עושה, פרט לנביאים או לחסידים או לחכמי הדור, והנה פרשוה. בא וראה, כתוב "אותי השיב על כני ואותו תלה", מכאן שהחלום הולך אחר הפתרון. מי השיב על כני, אלא זה יוסף. "ואותו תלה", באותו הפתרון שפתר לו, וכתוב "ויהי כאשר פתר לנו כן היה".

ופעם בהאי ולא מתישבא דעתיה | ורוחיה | וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים אלין חרשין ואת כל חכמיה אלין חכמינן בטיירא⁶ וכלהו הוו מסתכלן למנדע ולא יכילו לאתדבקא⁷ אמר רבי יצחק אף על גב דאתמר דלא אחזיין ליה לבר נש אלא בההוא דרגא דיליה שאני למלכים דאחזיין לון מלין עלאין ומשניין מבני נשא אחרנין כמה דמלכא דרגיה עלאה על כל שאר אחרנין הכי נמי אחזיאו ליה בדרגא עלאה על כל שאר אחרנין כמה דאת אמר (בראשית מא כח) את אשר האלהים עושה הראה את פרעה⁸ אבל לשאר בני נשא לא גלי לון קב"ה מה דאיהו עבד בר לנביאי או לחסידי או לחכמי דרא והא אוקמוה תא חזי כתיב (שם יג) אותי השיב על כני ואותו תלה מכאן דחלמא אזיל בתר פשרא השיב על כני מאן אלא דא יוסף ואותו תלה בההוא פשרא דקא פשר ליה וכתיב (שם) ויהי כאשר פתר לנו כן היה:

"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור"⁹ וגו'. רבי אבא פתח ואמר, "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו". כמה הקדוש ברוך הוא רוצה בצדיקים, משום שהצדיקים הם עושים (שלום ועושים) שלום למעלה ועושים שלום למטה, ומכניסים כלה לבעלה, ולכן הקדוש ברוך הוא רוצה בהם באותם שיראים ממנו ועושים את רצונו. "למיחלים לחסדו", מי הם המיחלים לחסדו. הוה אומר, אותם שעוסקים בתורה בלילה ומשתתפים עם השכינה. וכשבא הבוקר, הם מצפים לחסדו, והרי בארוה, בזמן שאדם עוסק בתורה בלילה, חוט של

וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור וגו' (שם יד) רבי אבא פתח ואמר (תהלים קמז יא) רוצה יהוה את יראיו את המיחלים לחסדו כמה (ד)קב"ה אתרעי בהו בצדיקיא בגין דצדיקיא אינון עבדין (שלמא ועבדי) שלמא לעילא ועבדי שלמא לתתא¹⁰ ואעלין כלה בבעלה¹¹ ובגין כך קב"ה אתרעי בהו באינון דדחלין ליה¹² ועבדין רעותיה למיחלים לחסדו מאן אינון מיחלים לחסדו הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בליליא ואשתתפו בהדי שכינתא וכד אתי צפרא¹³ אינון מחכאן לחסדו והא אוקמוה בזמנא דבר נש אשתדל באורייתא בליליא¹⁴ חוטא דחסד

מאיר הזהר

דכחרא עלאה. ואז מאירין חרין מזלי שהם סוד הרצון העליון, והיינו ועבדין רעותיה, שממש עושים רצונו, שהוא נוצר חסד המשפיע צווקה, ומשם נחפשט האור באור¹⁵ חוץ. אזל עדיין יש לדייק, מאן אינון מיחלים לחסדו, שנראה שאין אז זמן לחסד אלא שמקוים אליו שיצוא, דאם לא כן היה לו לומר הצוטחים בחסדו וכיוצא, וכל שכן שמיותר לאומרו שדאי יראי ה' מנפים לטובו, ולכן אמר אינון דמשתדלי וכו', שהרי הלילה הוא זמן הגבורות שאז השכינה מתפשטת צעולמות לקבץ ניצוץ ולהעלותם למעלה צעולמה אל האצילות וזמן מיקוניה הוא אחר חצות כנודע, ועל כן הלומדים באותו זמן משתתפים עמה לעזרה (רמ"ז).¹⁶ אמר כן ללמדנו שאין לישן אחר המיקון אלא שומרים לצקר ממש שלא ישנו חלילה צעולת השחר, שאז רחל עולה בקוד תפלה של יד, ולהיות שצאורה שעה היא עליית כתר שלה ויורדים ט' אחרונות החזרות לעלות צמפלת השחר, לכן כפל שני פעמים שומרים לצקר, ואז יורד החסד שה"ס ו' שצטט מדת יוס, כי צלילה שולט בה' (רמ"ז).¹⁷ הוה מ"ש צמסכת עבודה זרה (ג ע"ג) עד מאי טעמא כולו נאמר שם, ודיוק הכחוש הוא למה לא הקדים הלילה ליום כקדורו של עולם, אלא שחכמת הכוונה על ענין היחול שהוא הקודם לחסד העמיד לצוא. וזהו נכון שלא אמר מזהו שכן היה לו לומר כיון שהוא הוה תמיד, אלא יורה צלשון עמיד, וכלומר קודם זמן צואו אינו מוחל שיצוה עמי להתחבר אלי מלשון צוות הנוכר בגמרא, אזל צמנאי צלילה יהיה שירה עמי, קרא לתורת הלילה צלשון שיר מפני שהוא צלילה שיר ה' כי ציוס יורה חסדו חסד¹⁸ ד'. ועוד שצריך ללמוד צרנה וכמו שה' נתן תורתו צנעימה כנוכר צמדרש (רמ"ז).

א. חכמים חוץ כוכבים שכן צפסיקתא דפרה מה היתה חכמתן של צני קדם שהיו יודעים צמול וערומים צטייר מאי טייר אסטרונוגין היו והיינו חושים צכוכבים (ד"א). ע"י ד"א. ושמעתי שהיו צקיאין צצפזוף העופות לידע מה מורים הכוכבים כי העופות שומעים כשמכריזים באור מה שנגזר למעלה ויש סמך לזה כי צערי קורין לעופות טיאר (הרש"ב) (ג"א). צ. ולא היו יכולים להשיג (ד"א). ג. רלח ע"א (הערת הזהר). ד. הענין שהצדיקים שורשם צקן האמנעי צקוד (תהלים צג יג) צדיק כחמר יפרח, וכנודע מכוננת הלולב, ולכן עושים שמי שלומות דרוחא וגופא, וכאמור צרבי עקיבא שנכנס צשלוס ויאל צשלוס, כדאיתא בצפר הכוונות, ולדעמי זה סוד צדיק טוב שהוא טוב לשמים ולצריות, שצבא המרום מתהווים מוויג הנשיקין והתחמון [ישראל] משל היסוד, ולכן הוא טוב. ושאינו טוב הוא שאין לו לגמור הוויג דגופא. אזל הצדיקים בגמורים עושין שמי שלומות. שלמא לעילא וכו', ה"ס הדעת שה"ס יסוד העליון, ולפי שהוא אינו ספירה כשאר הספירות לכן צריך להעשות, וזהו (ישעיהו כו ה) יעשה שלום לי, אזל יסוד התחמון שהוא מזה ממש אינו צריך אלא מיקון ולכן נאמר (שם) שלום יעשה לי, פ"י השלוס השני שכבר יש לו מציאות יעשה לי, שיהא ראוי להשפיע (רמ"ז). ה. הוא הוויג התחמון של צדיק וצדק (רמ"ז). ו. כפל זה למה שפרש צמוןן צרובה ה' את יראיו ולא ציראיו (רמ"ז). ז. צאינון דחלנין ליה, זהו יראיו, ועבדין רעותיה, הוא המיחלים לחסדו, ור"ל שיש להם כח להעלות מ"ץ צכה בגבורות עד מ"ה ששם שורש הגבורות, והוא יראת הרוממות שאין שם אחיזה לעונש, ושם נעשה הצירור צכה חסד עליון

מקץ

קצד ע"ב²

ספר הזהר

תרגום

חסד נמשך עליו ביום, ככתוב "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". למה "יומם יצוה ה' חסדו", משום שבלילה "שירה עמי", ולכן כתוב "רוצה ה' את יראיו", ולא ביראיו. כמי שרוצה ברצונו את האחר ורוצה לו להתפייס עמו, ולכן "רוצה ה' את יראיו", ולא ביראיו.

כדוגמא זו יוסף היה עצוב בעצב הרוח בעצב הלב, שהיה אסור שם. כיון שפרעה שלח בשבילו, מה כתוב, "ויריצהו", התפייסו לו והחזירו לו דברי שמחה, דברים לשמח את הלב, משום שהיה עצוב מן הבור.

בא וראה, בראשונה נפל בבור, ואחר כך התעלה בבור. רבי שמעון אמר, בטרם שארע ליוסף אותו המעשה, לא נקרא צדיק. כיון ששמר אותה ברית נקרא צדיק, ואותה הדרגה של ברית קודש התעטרה עמו, ומה שהיה (עושה) בבור בראשונה, התעלה עמו. וכתוב "ויריצהו מן הבור", התעלה מזה והתעטר בבאר מים חיים. "וישלח פרעה ויקרא את יוסף". היה צריך לכתוב לקרא ליוסף, אלא "ויקרא את יוסף, זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב "עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו". "עד עת בא דברו", זהו שכתוב, ויקרא את יוסף". כתוב כאן "ויקרא את יוסף", וכתוב שם "ויקרא אל משה". "ויגלח ויחלף שמלתיו", בשביל כבוד המלך, והנה פרשוה.

רבי אלעזר פתח, "ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם". בא וראה שהקדוש ברוך הוא מגלגל גלגולים בעולם, ומקיים נדרים ושבועות, כדי לקיים שבועה וגזרה שהוא גזר. שהרי שינונו, אם לא חביבות ואהבה שאהב הקדוש ברוך הוא את האבות, היה ראוי להוריד את יעקב למצרים בכבלים של ברזל. ובאהבתו אותם המליך ליוסף בנו, ועשה אותו מלך ששולט על כל הארץ, וירדו כל השבטים בכבוד, ויעקב כמלך. בא וראה מה כתוב, "ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם". כיון שכתוב "ויבא ישראל מצרים", לא ידענו שיעקב גר בארץ חם, למה צריך את זה. אלא, "ויבא ישראל מצרים" זה הקדוש ברוך הוא, "ויעקב גר בארץ חם" זה יעקב. שהרי בשביל יעקב ובניו באה השכינה למצרים, והקדוש ברוך הוא גלגל גלגולים

אתמשיך עליה ביממא כדכתיב (שם מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי מאי טעמא יומם יצוה יהו"ה חסדו משום דבלילה שירה עמי ובגין כך רוצה יהו"ה את יראיו ותיב ולא ביראיו¹ כמאן דרעי ברעותיה לאחרא ואתרעי ליה לאתפייסא בהדיה ובגין כך רוצה יהו"ה את יראיו ולא ביראיו:

כגוונא דא יוסף הוה עציב בעציבו דרוחא בעציבו דלבא דהוה אסיר תמן כיון דשדר פרעה בגיניה מה כתיב (בראשית מא יד) ויריצהו אתפייסו ליה ואהדרו ליה מלין דחדוה מלין למחדי לבא בגין דהוה עציב מן בירא:

תא חזי בקדמיתא נפל בבירא בבירא אסתלק לכתר רבי שמעון אמר עד לא אירע ליוסף ההוא עובדא לא אקרי צדיק כיון דנטר ההוא ברית קיימא אקרי צדיק וההוא דרגא דברית קדישא אתעטר בהדיה ומאי דהוה (עביד) בבור בקדמיתא אסתלק בהדיה וכתוב ויריצהו מן הבור אסתלק מן דא ואתעטר בבאר מים חיים וישלח פרעה ויקרא את יוסף לקרא ליוסף מבעי ליה אלא ויקרא את יוסף דא קב"ה דכתיב (תהלים קה יט) עד עת בא דברו אמרת יהו"ה צרפתהו עד עת בא דברו הה"ד ויקרא את יוסף כתיב הכא ויקרא את יוסף וכתוב התם ויקרא אל משה ויגלח ויחלף שמלותיו בגין יקרא דמלכא והא אוקמוה:

רבי אלעזר פתח (שם כג) ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם תא חזי דקב"ה מגלגל גלגולין בעלמא ומקיים אסרין וקיומין בגין לקיימא קיומא וגזרה דאיהו גזיר דהא תנן אלמלא חביבו ורחימו דרחים קב"ה לאבהן הוה אתחזי לנחתא יעקב למצרים בשלשלי דפרזלא וברחימו דלהון שלטיה ליוסף בריה ועבד ליה מלכא דשליטא על כל ארעא ונחתו כלהו שבטין ביקרא ויעקב כמלכא תא חזי מה כתיב ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם | כיון דכתיב ויבא ישראל מצרים לא ידענא דיעקב גר בארץ חם | אמאי אצטריך הא אלא ויבא ישראל מצרים דא קב"ה³ ויעקב גר בארץ חם דא יעקב דהא בגיניה דיעקב ובנוי אתא שכינתא למצרים וקב"ה גלגל גלגולין

מאיר הזהר

ר'נו. ודוגמת כן היה ליוסף שערט זכחו לזכר צירויים בנקודת ערות הארץ הוא הצור, וזכה שהושפע עליו מסוד נוצר חסד לאלפים ונתעלה לדעת הקדוש, וזכה להיות שליט על הארץ העליונה, ואז שמח על נפילתו בצור בתחילה, וזהו וירצוהו מן הצור, שהרצוהו ושמחוהו על טרחומו שהיו לו מן הצור (רמ"ו).
יב. ספירות האצילות נקראים "בני ישראל" וכן הם נקראים "הקב"ה" (דע"ה ח"א ע"א ע"ד).

י. גם שמורת הלילה גורמת לחסד שצ"א מכל מקום הקדים החסד מפני שהוא מוכן ומזומן לצוא, והוא יצוה בלשון עמיד וצתנאי שצ"ל צה' הידיעה, ור"ל הלילה של היומם (רמ"ו). **יא.** זהו פי' לנז"ל כפול אחרע, והכוונה שמשפיע בהם אור ר'נו העליון, והמשילו לאדם המרצה את חזירו שהוא מרצה לו עד שעושה ר'נו כשל ע'נמו. ולפי זה מלת רוצה היא יוצא וכו', וכן כחן רוצה ה' שמשמך זיו קדושת ר'נו עליהם דהיינו שעושה אותם מושפעים ומלאים מאור

תרגום

ספר הזהר

והוריד את יוסף בראשונה, שבזכותו התקיימה הברית עמו, והשליט אותו על כל הארץ. מה כתוב, "שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו". רבי שמעון אמר, כתוב "ה' מתיר אסורים" וגו', (והרי) וכאן כתוב "שלח מלך ויתירהו", למה "מושל עמים ויפתחהו". אלא "שלח מלך" זה הקדוש ברוך הוא. "מושל עמים", זה הקדוש ברוך הוא. "שלח מלך", המלך העליון שלח ויתירהו. ומי הוא ששלח (לו), זה המלאך הגואל, שהוא מושל עמים, שהוא מושל על התחתונים, והכל הוא מן הקדוש ברוך הוא.

"ויריצהו", חסר וא"ו, ומי הוא, זה הקדוש ברוך הוא, משום שאין מי שאוסר ופותח רק הקדוש ברוך הוא, שכתוב "יסגור על איש ולא יפתח", וכתוב "והוא ישקיט ומי ירשיע ויסתר פנים ומי ישורנו ועל גוי ועל אדם יחד", שהרי הכל בו. וכתוב "וכמצביה עבד בחיל שמיא ודיירי ארעא ולא אתי די ימחא בידיה ויאמר ליה מה עבדת". [וכרצונו עושה בצבא השמים ודיירי הארץ, ואין מי שימחה בידו ויאמר לו מה עשית].

ולכן כתוב "ויריצהו מן הבור" וגו'. מה זה "ויריצהו", כמו שנאמר "יעתר אל אלוה וירצהו". כדוגמא זו "ויריצהו מן הבור". ואחר כך "ויבא אל פרעה". דבר אחר, "ויריצהו", שהמשיך עליו חוט של חסד לתת לו חן לפני פרעה.

(מה כתיב) "אלהים יענה את שלום פרעה", כדי להקדים לו שלום ולפתוח בשלום. רבי אבא אמר, בא וראה, באותו פרעה הרשע שהוא אמר "לא ידעתי את ה'", ופרעה היה חכם מכל מכשפיו, אלא

ואחית ליה ליוסף בקדמיתא דבזכותיה אתקיים ברית בהדיה ושלטיה על כל ארעא מה כתיב (תהלים קה כ) שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו רבי שמעון אמר כתיב (שם קמו ז) יהו"ה מתיר אסורים⁶ וגו' (והא) |והכא| כתיב שלח מלך ויתירהו אמאי מושל עמים ויפתחהו⁷ אלא שלח מלך⁸ דא קב"ה מושל עמים דא קב"ה שלח מלך מלך עלאה שלח ויתירהו⁹ ומאן איהו דשלח¹⁰ ליה דא מלאך הגואל¹¹ דאיהו מושל עמים דאיהו מושל על תתאי¹² וכלא מעם קב"ה איהו:

ויריצהו (בראשית מא יד) חסר וא"ו¹³ ומאן איהו דא קב"ה¹⁴ בגין דהא לית מאן דאסיר ופתח בר קב"ה דכתיב (איוב יב יד) יסגור על איש ולא יפתח וכתיב (שם לד כט) והוא ישקיט ומי ירשיע ויסתר פנים ומי ישורנו ועל גוי ועל אדם יחד דהא כלא ביה וכתיב (דניאל ד לב) וכמצביה עבד בחיל שמיא ודיירי ארעא ולא אתי די ימחא בידיה ויאמר ליה מה עבדת:

ובגין כך כתיב ויריצהו מן הבור וגו' מאי ויריצהו כמה דאת אמר (איוב לג כו) יעתר אל אלוה וירצהו כגוונא דא ויריצהו מן הבור ולבתר ויבא אל פרעה דבר אחר ויריצהו דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה חנא קמיה דפרעה:

(מה כתיב) אלהים יענה את שלום פרעה (בראשית מא טז) בגין לאקדמא ליה שלום ולמפתח בשלום רבי אבא אמר תא חזי בההוא רשע דפרעה דאיהו אמר (שמות ה ב) לא ידעתי את יהו"ה

מאיר הזהר

זה לפי בחינת שרש יוסף למעלה, אבל עוד היה לו שעבוד אחר הכולל לכל העולם, שהעבד הנכנס למגרים אינו יוצא לחירות מפני רוע אותה המערכה, ולכן הוצרך שצניח תמן כח צמלנות (רמ"ז). ה. פי' מי הוא זה ששלחו מלך העליון (רמ"ז). ו. ה"ס השנייה שנקראת כן כשיש בה כח היסוד שאז היא סוד זכר פועל צמחוניים. והא דלא כתיב מלך התיירו ושלח מושל עמים ויפתחהו, הוא מפני שהיה נראה כעין הצדלה ומילוק בין שני הפעולות, דהיינו ההתרה והפיתות. ואינו כן אלא וכלא מעם קב"ה, ירצה הכל נעשה ברגע, והכל בכח מלך עלאה שהוא שלח מושל עמים ברגע וכח שהתיר את היסוד האסור והקימו בחימותו, ולכן נקרא מלאך הגואל שה"ס יוסף, באופן שהכל היה בכח הצינה, וצעדור זאת נקרא יוסף יהוסף מפני שה' אחרונה נכללה בה ה' ראשונה, וכל זה כעין סוף המעשה תחילת המחשבה (רמ"ז). ז. וכמ"ש (תהלים קג, יט) ומלכותו בכל משלה, שכוחה יפה להכניע את השמים של מעלה (רמ"ז). ח. הוא לשון יחיד להורות שהכל היה ביחוד גמור ולא שתי פעולות זו אחר זו. ועוד ויריצהו אותו הסתום וכנ"ל בדף הקודם (רמ"ז). ט. ויקרא את יוסף דא קב"ה - שצרגע ששלח פרעה מיד ויקרא. וי"ס (תהלים קה יט) עד עת בא דברו וגו', פי' צעדור שצא דברו ה"ס יסוד צניח שצדעת ועיר, מיד אמרת ה' שהיא המלכות נרפתהו, ועד זה הוא על דרך (איוב טו טז) עוד זה מדבר וזה בא, שר"ל צעדור שהיה מדבר. ועוד י"ל חסר וא"ו ירמוז שהאור בא ליוסף הוא יסוד היה אור (הכלי) [מבלין] אמנעות המ"ס, שעדיין רוח יעקב לא היתה חיה והיה אור אי' היורד ליסוד אור שאינו מתעבה, והבן ודוק היטב (רמ"ז).

א. פירוש דמשמע שה"ס מתיר אסורים והכא כתיב שלח מלך דהיינו מלכותו. ומיך שלח מלך צניח שליחא מושל עמים שיפתחהו (ו"ס) ולפי דבריו נראה דה' מתיר אסורים רומז לצינה או צמחה ואפשר רמז ר"ת מתיר אסורים א"ס שהיא צ"י אימא עלאה על ידי אס אימא תתאה מ' וכן אמרו צמדת דאלדנותו זאת אומרת לאוסרו והוא השכי ה' מתיר אסורים (מא"י) (נ"א). ב. מ"ש "והא כתיב" לאו קושיא הוא, דאס כן הול"ל כתיב ה' מתיר אסורים וכתיב שלח מלך. ועוד דה' מתיר אסורים הוא כלל, ושלח מלך הוא ענין פרטי, ואס כן היה לו לפתוח בשלח מלך שהוא פרטי ולהקשות עליו צפסוק ה' מתיר אסורים שהוא הכולל, אלא ודאי דאינה קושיא, אלא פירושו צניחותא. והקשה כתיב ה' מתיר אסורים שהוא יתבצר הנותן בלז המלכים והשירים שימירו אסוריהם, והוא הוא מה שאמר הכוזב, שלח מלך, שה' שלח ונתן בלז פרעה ויתירהו (רמ"ז). ג. יוסף שמושרש ציפור, מפני שהציפור דיבת אחיו פגם צדעת ששם ציבת הלשון. וזהו יכון שהקב"ה לא עבד דינא בלא דינא, ויכלו אחיו למוכרו למגרים שהוא אסורי הדעת, ואז יבש מקור היסוד. והיה יוסף ציד פוטופר שר העצמים מנגדו ממש כי הוא שורשו בני העולמים פרה ורצה ופוטופר כריס, וידוע שמי שאינו יכול לשמש מטמו נקרא אסור. ועוד נודע אלגנו צפוד קונה הכל שחיות היסוד תלוי צמול ונק"ה גי' קושיא ושם שורש אי' שקודה קס"א, ולכן כשהגיע אור הגדלות ליוסף נקרא יהוסף גי' קס"א הותר יסוד האסור. וי"ס שלח מלך, ה"ס הצינה הנקראת מלך קס"ס וקס"ס והוא צפוד דעת דלגל גי' מלך (רמ"ז). ד. ויתירהו הוא בכחו, שלכן לא נאמר ישלח מלך להתיירו אלא ויתירהו, וכל

ספר הזהר

תרגום

ופרעה חכים הוה מכל חרשוי אלא ודאי שמא דאלהי"ם הוה ידע דהא כתיב (בראשית מא לח) הנמצא כזה איש אשר רוח אלהי"ם בו ובגין דמשה לא אתא לגביה אלא בשמא דיהו"ה ולא בשמא דאלהי"ם ודא הוה קשיא קמיה מכלא דאיהו הוה ידע דהא שמא דא איהו שליט בארעא ובשמא דיהו"ה לא הוה ידע ועל דא קשיא קמיה שמא דא ודא הוה דכתיב (שמות ט יב) ויחזק יהו"ה את לב פרעה דמלה דא הוה אתקיף לביה ואקשי ליה ועל דא משה לא אודע ליה מלה דשמא אחרא אלא שמא דיהו"ה בלחודוי ואוקמוה:

ודאי השם של אלהים היה יודע, שהרי כתוב "הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו". ומשום שמה לא בא אליו אלא בשם של ה' ולא בשם של אלהים, וזה היה קשה לפניו מן הכל, שהוא היה יודע שהרי השם זה הוא שולט בארץ, ובשם של ה' לא היה יודע, ועל כן קשה לפניו השם הזה. וזהו שכתוב "ויחזק ה' את לב פרעה", שדבר זה היה מחזק את לבו ומקשה אותו, ועל כן משה לא הודיע לו דבר של שם אחר, אלא השם של הו"ה לבדו, ופרשוה.

פתח ואמר (תהלים קיג ה) מי כיהו"ה אלהינו המגביה לשבת וגו' מי כיהו"ה אלהינו המגביה לשבת דאסתלק מעל כרסי יקריה |נ"א על כרסי יקריה לעילא| ולא אתגלי לתתא בשעתא דלא אשתכחו זכאין בעלמא הא איהו אסתלק מנייהו ולא אתגלי להו המשפילי לראות בשעתא דזכאין אינון דאשתכחו בעלמא קב"ה נחית בדרגוי לקבלהון דתתאי לאשגחא על עלמא לאוטבא להו דהא כד זכאין לא אשתכחו בעלמא איהו אסתלק ואסתיר אנפין מנייהו ולא אשגח עלייהו בגין דצדיקייא אינון יסודא וקיומא דעלמא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ועל דא קב"ה לא גלי שמיה קדישא בר לישראל בלחודוי דאינון חולק עדביה ואחסנתיה ועלמא פליג ליה קב"ה לממנן תריסין¹ והא אתמר דכתיב (דברים לב ח) בהנחל עליון גוים וגו' וכתיב (שם ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו:

פתח ואמר, "מי כה' אלהינו המגביה לשבת" וגו'. "מי כה' אלהינו המגביה לשבת", שהתעלה מעל כסא כבודו, (על כסא כבודו למעלה), ולא התגלה למטה. שבשעה שאין נמצאים צדיקים בעולם, הרי הוא מסתלק מהם ולא מתגלה להם. "המשפילי לראות", בשעה שהצדיקים הם שנמצאים בעולם, הקדוש ברוך הוא יורד בדרגותיו כנגד התחוננים להשיג על העולם, להיטיב להם. שהרי כשאין נמצאים הצדיקים בעולם, הוא מסתלק ומסתיר מהם פנים ולא משגיח עליהם, משום שהצדיקים הם היסוד והקיום של העולם, שכתוב "וצדיק יסוד עולם". ועל כן הקדוש ברוך הוא לא גילה את שמו הקדוש, רק לישראל לבדם, שהם חלק גורלו ונחלתו. ואת העולם חילק הקדוש ברוך הוא לממונים בעלי מונינים, והנה נתבאר, שכתוב "בהנחל עליון גוים" וגו', וכתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".

רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארעא אמר רבי יוסי לרבי חייא תוהנא על האי דקאמר שלמה כל מלוי |מלין| סתימין ולא אתיידעון דהא (ב)קהלת סתים |מלין| סתימין פתח ואמר (קהלת א ח) כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמוע כל הדברים יגעים וכי כל הדברים יגעים אינון למלא דקאמר לא יוכל איש לדבר ולא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמוע מאי טעמא אלין אלא בגין דתריין מנהון ואינון עיינין ואודנין לא קיימין ברשותיה דבר נש ופומא איהו ברשותיה וכל (מה דאלין) [אלין] תלת לא יכלין לאשלמא כלא ולאדבקא כלא² אמר רבי חייא הכי הוא דדבורא דבר נש לא יכיל למלא ועיינין למחמי ואודנין למשמע ואין כל חדש תחת השמש (קהלת א ט) ותא חזי אפילו בריין³ וקסטורין⁴ דעבד קב"ה תחת השמש⁵ לא יכלין למלא כל מלין דעלמא ועינא לא יכיל

רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי חייא, תמהני על זה שאמר שלמה, כל הדברים (המלים) סתומים ולא נודעים, שהרי קהלת סתום (המלים) הסתומים. פתח ואמר, "כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמע". "כל הדברים יגעים", וכי כל הדברים יגעים הם לדיבור שאמר "לא יוכל איש לדבר". "ולא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמוע", למה אלו. אלא משום ששנים מהם, והם העינים והאזנים, לא עומדים ברשותו של האדם, והפה הוא ברשותו, וכל (מה) שלשת הללו לא יכולים להשלים את הכל ולהשיג את הכל. אמר רבי חייא, כך זה, שדיבור של אדם לא יכול לדבר, והעינים לראות והאזנים לשמוע, ואין כל חדש תחת השמש. ובא וראה, אפילו בריות ורוחות שעשה הקדוש ברוך הוא תחת השמש לא יכולים לדבר כל דברי העולם, והעין לא יכולה

מאיר הזהר

1. ממונים בעלי תריסין (ד"ה). ע' שריס של עו"ג הס נק' תריסין ממנן (ב"ע קע ע"א). 2. ולהשיג הכל (ד"ה). 3. צריות שהם צנוף ורוח (ד"ה). 4. יג. הס 5. רוחות צלל גופות שצרא קצ"ה לא יכולים לדבר כל הדברים שבעולם (ד"ה). 7. פירוט מכמים שיודעים מדת הארץ ומדת הימים ונהרות (הרש"צ) (נ"א).